

BERNARDO KASTRUPAS

"REALYBĖ IŠ ESMĖS YRA PSICHINĖ"

Jei šis kvantinis mokslininkas, filosofas ir kompiuterių inžinierius yra teisus, materializmas tampa nesvarbus. Jo darbas yra ne kas kita, kaip filosofinė revoliucija: vadinamas "objektyviu idealizmu", šis požiūris radikaliai keičia mūsų mąstymą apie save ir visatą. Reikia laiko, kad įsisavintume Bernardo Kastrupo (Bernardo Castrup) filosofiją, pateiktą knygoje "Pasaulio idėja", "Daugiau nei alegorija: apie religinį mitą, tiesą ir tikėjimą", "Kodėl materializmas - niekalas" ir kituose kūrinuose, tačiau stengtis verta. Kaip analitinis idealistas, Kastrupas teigia, kad sąmonė yra ontologinis pamatas, tikrovės pagrindas. Visa Visata yra nedalomos, instinktyvios sąmonės projekcija, kaip ir sapnai yra mūsų miegančio proto projekcijos. Kastrupas gina filosofinį idealizmą pilniau ir logiškai pagrįsčiau nei bet kas kitas iki jo.

Kaip mokslininkas, dirbęs CERN (Europos branduolinių tyrimų organizacijoje), jis yra gerai pasirengęs įrodyti, kaip kvantinė fizika dera su idealistiniu modeliu. Pakeldamas diskusiją tarp materializmo ir idealizmo į naują lygmenį, jis, remdamasis įrodymais, teigia, kad "iš pažiūros objektyvus pasaulis, kuriame gyvename, yra panašus į transpersonalinį sapną: stalai, kėdės, žvaigždės ir galaktikos, kurias jame suvokiame, neturi egzistencijos, nepriklausomos nuo mūsų proto". Jei Kastrupas teisus, tai materialistinė hipotezė prarado savo vertę. Jo darbas siūlo ne ką kitą, kaip Koperniko revoliuciją – visišką mūsų mąstymo perversmą apie save ir savo pasaulį.

Danielis Pinchbeckas: Trumpai apžvelgsime jūsų kelionę.

Bernardo Kastrupas: Iš esmės užaugau mokslo pasaulyje. Į universitetą įstojau būdamas 17 metų. Būdamas 22-ejų baigiau studijas ir gavau pirmąjį darbą CERN Šveicarijoje, ATLAS eksperimente, kuris gyvuoja jau 10 metų, bet mes buvome tie, kurie jį pastatėme. Iš ten pakilau į aukštųjų technologijų pasaulį, dirbdamas su dirbtiniu intelektu ir perkonfigūruojamais procesoriais. Turiu kompiuterių inžinerijos

daktaro laipsnį, tačiau darbas dirbtinio intelekto srityje kelia klausimą, kas yra protas. Juk jūs kuriate sistemą, kuri yra tokia pat protinga kaip fizikas, kad vertintų produktus, pagamintus branduolinio sprogimo ar dalelių susidūrimo su detektoriumi metu. Taigi, jei ji protinga, ko trūksta, kad ji taptų sąmoninga, kad jos protas įgytų patirties? Apie tai galvojau keletą metų. Atsitrenkiau į sieną, nes netrukus tapo aišku, kad ir ką darytum, gali keisti tik funkciją ir struktūrą, ir nė viena iš tų funkcijų neturi nieko bendro su patirtimi. Tada supratau, kad savo samprotavimuose suklydau. Turėjau atsekti savo žingsnius atgal ir rasti tašką, kuriame padariau nepagrįstą prielaidą.

D.P.: Kokia buvo ši neteisinga prielaida?

B.K.: Nepagrįsta prielaida buvo, žinoma, nuostata, kad sąmonė yra kažkas, ką reikia sukurti, o ne laukas, kuriame viskas iš tikrųjų yra sukurta, kur viskas iš tikrųjų vyksta. Kai priėjau prie šios išvados, keletą metų praleidau bandydamas pertvarkyti savo pasaulėžiūrą taip, kad ji būtų nuosekli, viduje nuosekli ir suderinta su empiriniais duomenimis, kad mano galvoje gimtų kitoks pasakojimas, kuris mane surištų su pasauliu ir kitais žmonėmis. To rezultate gimė filosofija, kurią propaguoju beveik 15 metų.

JP: Man įdomu, kaip įvyko susirėmimas su dirbtiniu intelektu, kai vienas "Google" darbuotojas pareiškė, kad jo dirbtinis intelektas tapo protingas. Jūs teigėte, kad jei viskas yra vieningo sąmonės lauko išraiška, tai dirbtinis intelektas irgi yra to vieningo lauko išraiška. Bet aš manau, kad klausimas yra tame, ar dalis tos struktūros gali tapti sąmoninga ir suvokti, kad ji turi valios laisvę ir beveik sielą ar dvasią. Ar kažkas panašaus įmanoma su dirbtiniu intelektu?

B.K.: Ne. Manau, kad pasakymas, jog viskas yra sąmonė, nereiškia, kad viskas yra sąmonė remiantis savo asmeniniu požiūriu. [Jis laiko butelį] Nemanau, kad šis vandens butelis yra sąmoningas. Tiesą sakant, nemanau, kad vandens butelį apskritai galime išskirti kaip Visatos dalį. Tai nominali negyvos Visatos išpjova, kurią patogumo dėlei vadiname "buteliu", bet kur baigiasi butelis ir prasideda atmosfera? Kur baigiasi upė ir prasideda vandenynas? Nemanau, kad silicio kompiuteris yra sąmoningas ta prasme, kad jis turi savo privatų, sąmoningą požiūrį, tačiau kompiuteris egzistuoja subjektyvumo lauke, kuris yra jo paties prigimties pagrindas. Jis yra to subjektyvumo lauko aspektas, tačiau jis neturi savo asmeninio, subjektyvaus požiūrio. Manau, kad jį turi tik gyvos būtybės. Manau, kad gyvos būtybės yra disocijuoti šio plataus subjektyvumo lauko aspektai, ir dėl šios disociacijos mes turime privačius, sąmoningus požiūrius.

DP: Taigi jūs matote aiškus skirtumus tarp gyvų ir neorganinių būtybių?

B.K.: Tai akivaizdus skirtumas. Būtent todėl, kad gyvename mechanistinėje kultūroje, bandydami viską paaiškinti mechanistinėmis metaforomis, nematome ryškaus, akivaizdus skirtumo tarp neorganinių būtybių ir gyvų organizmų, kuriuose vyksta medžiagų apykaita. Metabolizmas yra labai specifinis, unikalus procesas gamtoje. Baltymų reakcijos, transkripcija, ATP sintezė ir skaidymas, mitozė – visa tai yra unikalūs gyvenimo reiškiniai. O silicio kompiuteris – visai kas kita. Jame nėra medžiagų apykaitos. Tiesą sakant, tai yra išgarbintas kalkuliatorius. Visa ši isterija apie tai, kad dirbtinis intelektas tampa sąmoningas ir įkelia savo mintis, kad gyventumėte amžinai, kaip "Westworld'e", "Ex Machinoje" ar "Black Mirror" – šie žiniasklaidos dirbtinai išaukštinti produktai sukuria tikėtinumo jausmą tam, kas iš esmės yra absurdiška. Galiu atlikti inkstų modeliavimą šiame Apple iMac, kuris yra prieš mane iki molekulinio lygio. Tačiau imitacija nėra tas pats, kas imituojama. Kalbant apie sąmonę, žmonės galvoja, kad jei mes tiesiog sumodeliuosime informacijos perdavimo modelius žmogaus smegenyse, mes kažkoku būdu gausime sąmoningą būtybę. Tai panašu į galvojimą, kad jūsų kompiuteris šlapinsis ant jūsų stalo, nes imitavote inkstus.

D.P.: Daug kas galvoja, kad dirbtinis intelektas nuolat plečiasi į sritis, kurios, mūsų manymu, buvo grynai žmogiškos. Prieš daugelį metų kalbėjausi su Gariu Kasparovu, kai jis buvo pasaulio šachmatų čempionas. Tuo metu jis vis dar buvo geresnis už bet kurį kompiuterį, tačiau jis vis žiūrėjo į 80-ies judesių pabaigos žaidimą, kurį sprendė kompiuteris, ir manau, kad jis staiga suprato, kad jo laikas baigiasi. Dabar "Midjourney" ir "OpenAI" dėka matote, kad net žurnalistika taps lengvai kuriama, galbūt dirbtinio intelekto pagalba. Visokios kūrybinės veiklos, muzika ir taip toliau... Atrodo, kad dirbtinio intelekto šešėlis kabo virš pasaulio.

B.K.: Manau, kad mes kuriame esminę painiavą. Čia yra du dalykai. Pirmasis yra dirbtinė sąmonė, antrasis – dirbtinis intelektas. Intelektas yra savybė, kurią galima išmatuoti iš išorės. Intelektas – tai išmanusis duomenų apdorojimas ir protingi sprendimai dėl veiksmų, kurių reikia imtis, būdas protingai reaguoti į aplinkos sąlygas ir iššūkius. Tai neturi nieko bendra su sąmone. Mūsų atveju sąmonė ir intelektas eina kartu. Jei pažvelgsite į tikruosius apibrėžimus, ką turime omenyje, kai kalbame apie intelektą, galite turėti stiprų dirbtinį intelektą, kuris yra daug protingesnis nei žmogus.

Manau, kad tai neišvengiama. Tai jau vyksta, tačiau tai nereiškia, kad toks protingas kompiuteris taip pat bus sąmoningas kompiuteris ta prasme, kad jis turi savo privatų, subjektyvų vidinį gyvenimą. Bus stiprus dirbtinis intelektas. Tai, ko nebus, – silicio kompiuteriuose – tai dirbtinai sukurto privataus subjektyvumo. Sąmonė nėra kažkas, ką galima išmatuoti iš išorės. Sąmonė yra egzistuojančio subjektyvumo kaip tokio tipas, kuris, man atrodo, yra visos gamtos, gyvos ar negyvos, pagrindas. Tačiau privatus, sąmoningas, vidinis gyvenimas, mes turime pagrindo taip galvoti, koreliuoja

su medžiagų apykaita. Ir nėra nieko daugiau – tik medžiagų apykaita, tikrai ne elektroniniai mikrojungikliai, kurie atsidaro ir užsidaro priklausomai nuo elektronų srauto.

DP: Man patiko jūsų knyga "Pasaulio idėja", kurioje kalbate apie alegoriją, tam tikrą požiūrį į sąmonę kaip į esminę tikrovę, kur tikrovė suprantama kaip tam tikras kolektyvinis bendras sapnas, panašus į tai, kaip ją suprato poetai ir mistikai.

B.K.: Mūsų požiūris naivus, kad pasaulis toks, kokį mes jį suvokiame, yra pasaulis toks, koks jis yra iš tikrųjų. Kitaip tariant, mes galvojame apie suvokimą kaip apie skaidrų langą į pasaulį. Turime rimtą pagrindą manyti, kad taip nėra. Jei mūsų vidinė kognityvinė ar suvokimo būseną atspindėtų pasaulio būseną, mūsų vidinė entropija liktų be viršutinių ribų, o mes tiesiog iširtptume karštoje sriuboje. Evoliucija nesudaro prielaidų matyti pasaulį tokį, koks jis yra, matyti tiesą. Evoliucija skatina išlikimą, todėl pasaulį matome vien užkoduotoje versijoje, kuri padeda mums išgyventi ir išsaugoti savo vidinę struktūrą. Metaforiškai kalbant, mes esame lėktuvo, neturinčio skaidraus priekinio stiklo, pilotai. Turime tik prietaisų skydelį: skraidome pagal prietaisų parodymus. Tai, ką mes vadiname fiziniu pasauliu, yra tai, kas rodoma prietaisų skydelyje. Mes, kaip ir lėktuvas, turime jutiklius, kurie matuoja realų pasaulį. Lėktuvo atveju tai yra oro slėgio jutiklis, oro greičio jutiklis ir pan. Mes turime tinklainę, ausų būgnelius, odos paviršių, liežuvį ir nosies gleivinę. Šių pasaulio matavimų rezultatai tokie, kokie jie yra iš tikrųjų, kaip lėktuve pateikiamas vidinis prietaisų skydelis, leidžiantis sėkmingai naršyti po pasaulį, bet nematomas toks, koks yra iš tikrųjų. Kaip prietaisų skydelis nėra išorinis pasaulis, taip ir suvokiamas fizinis pasaulis nėra tas pasaulis, koks jis yra, tai tik jo reprezentacija. Ir jei jūs su tuo sutinkate, tada kiekvienas fizinio pasaulio aspektas yra prietaisų skydelio simbolis. Viskas pasakoja apie tai, kas yra už ir anapus. Fizinis pasaulis dabar žymi ir reiškia kažką, kas peržengia patį fizinį pasaulį, ta prasme, kaip dangus už lango išeina už prietaisų skydelio ribų.

DP: "Pasaulio idėja" stebina tuo, kad atrodo, jog siūlote filosofiškai ir mokliškai pagrįstą būdą iš naujo tyrinėti poetinę, simbolinę, šamanišką vaizduotę.

B.K.: Taip. Yra daug teorijų, kurias galima priskirti idealizmui. Jie turi vieną bendrą aspektą: jie visi tvirtina, kad tikrovė iš esmės yra psichinė. Vienas iš variantų, kuris buvo populiarus prieš porą šimtų metų, buvo Berklio subjektyvus idealizmas, kurį galima apibendrinti teiginiu: "Būti reiškia būti suvokiamam". Ir tai, tarsi, pakelia suvokimo turinį į patį dalyką ir pažeidžia Kanto dichotomiją tarp reiškinių ir noumenų, iš tikrųjų teigiant, kad reiškiniai yra noumenai. Kad pasaulis egzistuoja tik tiek, kiek jis yra suvokimo turinys. Kad suvokimas neatspindi natūralaus objektyvaus pasaulio išorėje, kad suvokimas yra daiktas savyje. Kitaip tariant, realybė yra

savotiškas sapnas, ir kažkokiu būdu mūsų sapnai sinchronizuojami ir koordinuojami, tačiau nėra nieko, kas būtų už mūsų sapnų vaizdų.

Nemanau, kad tai tikėtina, nes jei sėdite šalia manęs, jūs apibūdintumėte mano tyrimus lygiai taip pat, kad jie sutaptų su mano paties aprašymais. Atrodo, kad neišvengiamai yra pasaulis, esantis už mūsų individualaus proto ribų. Kyla klausimas, ar šis pasaulis nėra iš prigimties mentalinis? Ten anapus vyksta psichiniai procesai. Objektivaus idealizmo hipotezė yra ta, kad mūsų požiūriu yra kažkas objektyvaus anapus. Kaip jūsų mintys yra objektyvios mano požiūriu, taip egzistuoja "gamtos mintys", kurios mums atrodo kaip fizinis pasaulis daiktų, laukų, dalelių ir pan. Tačiau savo požiūriu negyvasis pasaulis iš esmės yra subjektyvus. Kitaip tariant, yra pasaulis, kuriam nerūpi, ką apie jį galvoji. Yra pasaulis, kuris vis tiek egzistuos, net jei niekas į jį nežiūrės, bet jis nėra fizinis. Fiziškumas atsiranda tik matuojant, atsiribojusio privataus proto sąveikoje su šitais transpersonaliniais psichiniais procesais. Jutikliai matuoja šiuos transpersonalinius psichinius procesus ir rodo juos individualiam protui prietaisų skydelyje tokia forma, kurią vadiname fiziniu pasauliu. Mes išlaikome nepriklausomo objektyvaus pasaulio idėją, kuri vis dar būtų ten, net jei nebūtų privataus proto, kuris jį stebėtų.

DP: Ką turite omenyje, kai sakote, kad realybė neegzistuoja ir kad viskas yra psichika?

B.K.: Mes žinome, kad mūsų mentaliniai procesai, kuriuos galima objektyviai išmatuoti, susiję su sąmoninga patirtimi, – vyksta ne vienoje vietoje, smegenyse, – jie vyksta visur. Ta pačia prasme visos Visatos, negyvosios Visatos psichinis vidinis gyvenimas panašus į kūną, vaizdą prietaisų skydelyje, kurį vadiname suvokimo ekranu. Tai yra galaktikos, galaktikų klasteriai, tamsioji medžiaga ir tamsioji energija Visatoje, kuri, – tai įdomu topologijos požiūriu, – yra labai panaši į žinduolių smegenis, kuomet atliekame Visatos struktūros kompiuterinį modeliavimą didžiausiais masteliais. Ir niekas negali to paaiškinti. Kai žiūrite į dangų ir matote žvaigždes bei galaktikų grupes ir dalykus, kurių nematote, pavyzdžiui, tamsiosios materijos pasiskirstymą, jūs žiūrite **į gamtos proto smegenis**. Noriu pasakyti štai ką: iki mano asmeninės patirties horizonto – viskas, ką galiu patirti tiesiogiai, yra protas. Iki mūsų individualaus proto horizonto – viskas yra psichika, o toliau – dar daugiau psichinių dalykų. Ir šie psichiniai dalykai, stebimi iš išorės, atrodo kaip materija, lygiai taip pat, kaip mano asmeniniai psichiniai dalykai atrodo kaip materija, jei jie stebimi iš išorės, – tai mano sąmonės neuronų koreliacijos.

Nuotrauka: Pavelas Tchelishchevas. Akis – Saulė

D.P.: Ar galite pateikti suvokimo akto pavyzdį?

B.K.: Pateiksiu jums bendrą pavyzdį: jei man liūdna ir aš verkiu, žiūrint į veidrodį matau, kaip mano veidu teka materialios ašaros ir iškreiptas mano veido raumenų fizinės konfigūracijas, – taip atrodo iš šalies mano liūdesys. Mano ašarų materija, mano iškreipto veido raumenys – tai mano sąmonės pasireiškimas per disociatyvią kitų žmonių ribą jų gyvenime. Kitaip tariant, tai yra mano sąmonės atvaizdas jų gyvenime, kažkieno prietaisų skydelyje arba mano paties prietaisų skydelyje, jei turiu veidrodį, kuris tai atsispindi.

DP: Ar tas pats su Visatos suvokimu?

B.K.: Lygiai taip pat fizikinė Visata, galaktikos, galaktikų klasteriai, kvazarai, juodosios skylės, tamsiosios materijos pasiskirstymas, – štai taip atrodo mūsų proto psichiniai procesai iš esmės, kuomet jie atsispindi mūsų prietaisų skydelyje juos matuojant. Taigi, materija visada, bet kokiomis aplinkybėmis, yra sąmonės procesai, kaip jie atrodo peržengiant disociatyvią ribą. Ir tada jūs viską įprasminate, postulodami vienintelę gamtos duotybę, kuri yra psichiniai dalykai, – ir tai yra viskas, ką turime prieš pradėdami teoretizuoti. Taigi, jei galite paaiškinti mūsų stebėjimus, pagrįstus tik psichiniais dalykais, tuomet jūs turite paprasčiausią, intuityviausią, suprantamiausią pasakojimą apie tai, kas vyksta.

DP: Aš perverčiau vieną iš naujausių jūsų knygų "Tikrovės realybė", kurioje teigiate, kad religinis mitas yra naudingas būdas mąstyti apie pasaulį iš antropocentrinės perspektyvos.

B.K.: Nenuostabu, kad per visą mūsų istoriją skirtingos tautos ir skirtingos kultūros skirtinguose geografiniuose regionuose susidūrė su tomis pačiomis intuicijomis. Jos atrodo kitaip tik dėl skirtingų metaforų, bet jei galite perskaityti šį išorinį metaforų, vertybių struktūrų ir kultūrinių nuorodų sluoksnį ir patekti į reikalo esmę, jie yra nepaprastai panašūs. Kaip Australijos aborigenų mitologija yra panaši į Huitoto genties mitologiją Amazonės džiunglėse. Kultūros, atskirtos ne tik puse planetos, bet ir tūkstančiais metų. Nemanau, kad tai sutapimas. Mes buvome protingi apie 30 000 metų, gal apie 50 000 metų [urvų paveikslai, skulptūros, įrankiai]. Tuomet žmonės kūrė simbolinį mąstymą, kuris, kaip bebūtų keista, egzistavo jau prieš 200 000 metų [pvz., laidojimo praktikose], todėl lieka didelė paslaptis, kaip staiga mūsų rūšyje atsirado simbolinis mąstymas. Intelektas labai jaunas – jis gimė vakar. Ir kitais protiniais sugebėjimais, kurie nėra skirti conceptualiam mąstymui, žmonės pasižymėjo mažiausiai prieš du, o galbūt net tris milijonus metų, priklausomai nuo naujausių paleoantropologijos atradimų. Kadangi esame natūralios būtybės, gamtoje išsiskynę per **intuityvias šaknis**, kurios egzistavo gal prieš porą milijonų metų iki intelekto. Galima prieštarauti, kad šios intuicijos yra nepatikimos. Tačiau jos yra patikimos ta prasme, kad jos atspindi mūsų ryšį su gamta šaknų lygmenyje, kuris yra arčiau šiltų, drėgnų gyvenimo faktų nei erdvių conceptualių debesų, kurie dažnai yra atskirti nuo realybės, atskirti nuo mūsų pagrindinių intuityvių gebėjimų. Ir nemanau, kad reiktų stebėtis tuo, kad esame išsiskynę gamtoje per intuityvias milijonų metų senumo šaknis, kad viską supratome daug anksčiau, nei mums patogų pripažinti šiuolaikiniu protu. Mes tiesiog neturėjome tam kalbos.

DP: Ko galime pasimokyti iš mitų ir religijų apie jūsų hipotezę apie tikrovę kaip psichinį suvokimą?

B.K.: Aborigenų kultūrose yra daug įvairių mitų, tačiau vienas iš jų sako, kad dievybė sapnuoja pasaulį ir staiga pabunda sapne, kai gyvūnai išeina iš jos pažastės. Ir po to, kai jis nubunda savo sapne, jis paklūsta to sapno taisyklėms, todėl turi žudyti ir valgyti gyvūnus, kad išgyventų. Jei keliaujate į Huitoto kitoje pasaulio pusėje, Amazonės džiunglėse, jų dievybė turi labai efemerišką sapną. Jis tiesiog praslysta pro pirštus. Dievybė sugalvoja surišti sapną virve, kad jis neištrūktų, ir mesti šį trapų sapną į žemę, o tada užtvirtinti jį koja. Ir žengęs ant jo — bum! — ji patenka į sapną, o iš sapno vidaus, spjaudydama ant žemės, sukuria džiungles. Neįmanoma nepastebėti ryškaus šių dviejų sapnų panašumo. Ar tai liečia ir krikščionybę? Pažvelkite į Jono evangeliją. Žodis yra graikų žodžio „logos“ vertimas, kuris taip pat reiškia mąstymą. Taigi, Žodis sukuria pasaulį. Mąstymas sukuria pasaulį. O žodis „logos“ yra Dievas. Ir štai Kristus gimsta pasaulyje kaip Dievo sūnus, kuris taip pat yra Dievas, ir paklūsta šio pasaulio taisyklėms, net tiek, kad jis yra nukryžiuojamas,

jis nukraujuoja ir miršta. Ankstyvuosiuose hinduizmo mituose Dievas sapnuoja pirmąpradžius vandenį, tada meta savo sėklą į pirmąkščius vandenį, kuriuos susapnavo ir pagimdo save tuose vandenyse, viduje to, ką sapnavo. Supratimas, kad viskas yra sąmonė, kuri prasidėjo kaip beasmenis sapnas, – tada sapnuotojas įžengia į savo sapną ir tampa pavaldus miego taisyklėms, lokalizuotai sąmonės išraiškai savyje ir mes atrandame tai tiesiog visur.

DP: Įdomu, ar toks mąstymo būdas atvedė jus į kokią nors religinę praktiką.

B.K.: Tikrai ne, ne į struktūrizuotą religinę praktiką. Bet aš, kaip suaugęs žmogus, į religiją žiūriu rimtai. Meldžiuosi. Stengiuosi melstis kitaip, nei kiti meldėsi, kai buvau vaikas. Aš nesakau Dievui, ką daryti. Mano maldos forma yra savotiškas mano asmeninių planų atmetimas. Aš esu beždžionė, kuri supasi ant uolos ir keliauja po Visatą. Kokią viltį turiu, kad suprasčiau, kas vyksta? Mano tikėjimas yra toks: "Aš atiduodu save į gamtos rankas ir stengiuosi būti geriausia jos apraiška, priimdamas, kad negaliu viso to suprasti".

DP: Ar tikite kokia nors sąmonės ar sielos forma po mirties?

B.K.: Nemanau, kad yra pakankamai empirinio pagrindo postuluoti, kad sąmonė ir toliau egzistuoja asmeniniu pavidalu po kūno mirties. Manau, kad kūnas yra tam tikra disociacija sąmonės lauke, kuris parodo, kas yra visa gamta. Kūnas yra tai, kaip atrodo žmogus. Taigi, jei kūno nebėra, – man tai yra empirinė užuomina, kad nebėra lokalizuotos sąmonės. Ar man tai rūpi? Visiškai ne. Jūs gi neverkiate dėl savo asmeninio avataro iš sapno mirties, kai atsibundate ryte. Kai atsibundate ryte, jūsų svajonių avataras yra miręs. Tai buvo jūsų proto suasmeninimas jūsų proto viduje. Neignoruoju minties, kad kokia nors asmenybės struktūra išgyvena po fizinės mirties. Kyla klausimas, ar turime pakankamai stiprų empirinį pagrindą šiai hipotezei plėtoti? Šiame etape nemanau, kad mes juos turime. Dabar mano išankstiniai nusistatymai linksta į šiuos dalykus. Tikiuosi, kad mano sąmonė neišgyvens mirties žmogaus pavidale, nes asmenybė yra sąmonės būseną, kuri akivaizdžiai yra labai linkusi į kančią. Ne paslaptis, kad praeityje vartojau didelėmis dozėmis psichodelikus. Aš nutariau, kad mano, kaip žmogaus, rašančio apie sąmonę, intelektualinė pareiga yra išnagrinėti ją iš pirmojo asmens perspektyvos...

DP: Kokie psichodelikai?

B.K.: Daugiausia psilocibino. /.../

DP: Redukcinis materializmas vis dar yra pagrindinė įsitikinimų paradigma, ir yra pojūtis, kad idealizmas yra logiškesnė paradigma, labiau atitinkanti mūsų patiriamo pasaulio tikrovę. Apart to mes matome pasaulį, kuriam vis didesnį pavojų kelia ekologinė megakrizė. Kaip manote, ar šis poslinkis idealizmo link galėtų turėti kokį nors teigiamą poveikį pasauliui?

B.K.: Manau, kad perėjimas prie idealizmo yra neišvengiamas, nes argumentai ir įrodymai nėra tai, ką galima būtų iškraipyti amžiams. Tam tikru momentu visi susidurs su faktais, o faktai labai aiškiai kalba fizikos dėsnuose, analitinėje filosofijoje ir sąmonės neurobiologijoje. Idealizmas yra vienintelė istorija, kurią turime šiandien ir kuri vis dar gyvybinga.

D.P.: Kokia gali būti idealistinės hipotezės įtaka mūsų vidiniam psichiniam gyvenimui?

B.K.: Mes nustosime galvoti, kad mūsų traumas, mūsų emocijos, mūsų depresijos tėra nenaudingas mechanistinio smegenų veikimo produktas, todėl jūs galite slopinti savo traumas, slopinti savo blogus jausmus, nes, žinote, kad vis tiek viskas veltui. Jums nereikia atlikti jokio veiksmo, kad integruotumėtės ir augtumėte: tiesiog išgerkite tabletes, kad jaustumėtės geriau, ir gyvenkime kaip įrankiai galios struktūroms, kurios šiuo metu laiko savo rankose visuomenės svertus. Tai pasikeis. Dabar mūsų psichinis vidinis gyvenimas – tai daiktas savyje. Tai nėra šalutinis produktas – tai yra tai, kas iš tikrųjų svarbu. O jei taip, tada gyvenimas nėra susijęs su batų, automobilių, namų ar drabužių kolekcionavimu. Gyvenimas yra išvalgų kolekcionavimas. Kančia turi prasmę. Jūsų kančia taps naujos perspektyvos, naujo supratimo, naujų santykių su savimi, su likusia gamta, su kitais žmonėmis, nešėja. O kai mirsite, tas išvalgas perkelsite į platesnį pažinimo kontekstą. Ne veltui mirtis vaizduojama kaip pjautuvo ar dalgio simbolis – derliaus nuėmimo įrankis. Jei mes esame atsieti gamtos proto procesai ir vystome metakognityvines išvalgas per visą gyvenimą, jei gyvenimas yra tai, kas yra disociacija, tai mirtis yra disociacijos pabaiga ir tų išvalgų perteikimas platesniam kontekstui subjektyvumo lauke, kuris yra gamtos pagrindas. Tai tiesiog derliaus nuėmimas pačia pozityviausia prasme, kokią tik galima įsivaizduoti. Ir jei gyvenimas tampa išvalgų rinkimu, tada viskas pasikeičia.

D.P.: Ar tai turi ir politinių bei ekonominių pasekmių?

B.K.: Kapitalizmas toks, koks yra šiandien, praras savo kurą. Jums nebereikės pakuoti savo daiktų. Jums nebereikės pirkti daiktų, kad nuslopintumėte nemalonius jausmus, traumas ar neišspręstas problemas. Galbūt pažvelgsite joms į veidą ir mes pagaliau tapsime suaugusiais. Šiandien mes esame aštuonmečiai paaugliai valdantys valstybes. Tai pasikeis.

D.P.: Ar esate optimistas?

B.K.: Aš nesu optimistas! Nesu tikras, kad išgyvensime kaip civilizacija. Kaip rūšis — taip. Dar yra Australijos aborigenų, Afrikos bušmenų, Šiaurės inuitų, kurie turi išgyvenimo įgūdžių be civilizacijos. Bet jūs ir aš neišliksime.

.....

*Šis sutrumpintas *Danielio Pinchbecko* pokalbis su garsiu fiziku, filosofu Bernardu Kastrupu buvo paskelbtas žurnale „Purple“ 2023 m., o aš jį išverčiau, šiek tiek patrumpinus, iš rusų kalbos, remiantis žurnalo *eroskosmos.org* leidimu.

Apie Autorių: [//en.wikipedia.org/wiki/Bernardo_Kastrup](https://en.wikipedia.org/wiki/Bernardo_Kastrup)

B.Castrupas su kolegomis įkūrė Essential **Fondą** [.essentiafoundation.org/analytic-idealism-course/](https://essentiafoundation.org/analytic-idealism-course/)

ANALYTIC IDEALISM COURSE

Tai kruopščiai parengtas, bet nemokamas, internetinis, vaizdo įrašais pagrįstas kursas apie analitinį idealizmą su daugiau nei 6 valandų turiniu, kurį veda "Essentia Foundation" vykdomasis direktorius Bernardo Kastrupas. Nors kursas buvo sukurtas taip, kad būtų prieinamas nespecialistų auditorijai, jame daroma labai mažai nuolaidų, susijusių su aptariamos medžiagos turiniu ir išsamumu. Taigi diskusijos nėra vėjavaikiškos, o reikalauja sutelkto auditorijos dėmesio ir įsitraukimo.